

Ministry of European Integration
REPUBLIC OF SERBIA

#EY
ЗА ТЕБЕ

EU
PRO+

KVARTALNI
IZVEŠTAJ
jul-septembar
2023. godine

UNOPS Implementing partner
in 99 cities and municipalities in Serbia

Opšti cilj:	Doprineti društveno-ekonomskom razvoju, prosperitetu i socijalnoj koheziji društva u Srbiji
Svrha:	Smanjiti društveno-ekonomske razlike u dva regiona u Srbiji
Budžet:	40 miliona EUR
Donator:	Evropska unija
Datum početka:	1. januar 2021.
Datum završetka:	30. jun 2024.
Područje programa:	Region Šumadije i Zapadne Srbije i Region Južne i Istočne Srbije
Implementacioni partner:	Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS)
Datum izveštaja:	25. oktobar 2023.
Period obuhvaćen izveštajem:	1. jul – 30. septembar 2023.
Pripremio:	UNOPS

Akronimi

OPP	Organizacija za podršku poslovanju
CLLD (eng.)	Lokalni razvoj koji vodi zajednica
PDP	Poziv za dostavljanje predloga projekata
OCD	Organizacija civilnog društva
DEU	Delegacija Evropske unije
EU	Evropska unija
APRR	Akcioni plan za rodnu ravnopravnost
GAU (eng.)	Jedinica za administriranje bespovratnih sredstava
DU	Dobro upravljanje
GMT (eng.)	Tim za upravljanje bespovratnim sredstvima
GSA (eng.)	Ugovor o dodeli bespovratnih sredstava
ITI	Integralne teritorijalne investicije
ISTD (eng.)	Integralni održivi teritorijalni razvoj
LAG	Lokalna akciona grupa
LSU	Lokalna samouprava
MRZBSP	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
MDULS	Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave
MP	Ministarstvo privrede
MoR	Memorandum o razumevanju
MEI	Ministarstvo za evropske integracije
UOP	Upravni odbor programa
RRA	Regionalna razvojna agencija
SKGO	Stalna konferencija gradova i opština
MSP	Mala i srednja preduzeća
SUD (eng.)	Održivi urbani razvoj
URBACT	Program mreže za urbani razvoj

SADRŽAJ

Akronimi	2
1. REZIME	3
2. KVARTALNI IZVEŠTAJ	5
2.1 Pregled napretka u realizaciji projekata	5
2.1.1 Kontekst javnih politika i programa	5
2.1.2 Napredak u ostvarenju ciljeva	7
2.1.3 Rezultati i aktivnosti	8
2.2 Rukovođenje	13
2.2.1 Upravljanje	13
2.2.2 Koordinacija	13
2.2.3 Ljudski resursi	13
2.2.4 Javne nabavke i bespovratna sredstva	13
2.2.5. Finansije	14
3. RIZICI I OTVORENA PITANJA	14
4. KVALITET	15
5. ODRŽIVOST	16
6. MEĐUSEKTORSKE TEME: Dobro upravljanje, rodna ravnopravnost, socijalna inkluzija, zaštita životne sredine i klimatske promene i digitalizacija	17
7. KOMUNIKACIJE I VIDLJIVOST	18
8. POUKE	19
9. SLEDEĆI IZVEŠTAJNI PERIOD	20
MLO – napredak u odnosu na pokazatelje	21
ANEKSI	25

1. REZIME

Program Evropske unije za lokalni razvoj – EU PRO Plus je tokom trećeg tromesečja 2023. nastavio da ostvaruje napredak u pravcu društveno-ekonomskog razvoja dva regiona obuhvaćena Programom. Značajan deo intervencija Programa je okončan ili priveden kraju, pri čemu su sprovedene aktivnosti u okviru 65 od ukupno 250 projekata bespovratne pomoći, dok je sprovođenje njih 11 završeno tokom ovog tromesečja. Programске aktivnosti su nastavljene i odobrenjem podrške novim korisnicima za sprovođenje projekata poslovne infrastrukture, kao i sprovođenje Javnog poziva za podršku početnicima u poslovanju. Pored toga, kao odgovor na hitnu potrebu za pomoći u rehabilitaciji mostova nakon poplava, Program se povezao sa Radnom grupom Vlade Republike Srbije (RS) za koordinaciju aktivnosti na saniranju posledica poplava i pružiće podršku nekim od pogođenih opština. Program je do kraja tromesečja potrošio 20,7 miliona EUR (odnosno 51,73%) u skladu sa planom implementacije.

Aktivnosti jačanja kapaciteta koje Program sprovodi u okviru podrške **uspostavljanju integralnog i održivog pristupa teritorijalnom razvoju** bile su na vrhuncu. Sprovedene su dve studijske posete i tri modula obuke, od kojih su koristi imali predstavnici Ministarstva za evropske integracije (MEI), lokalnih samouprava (LSU) i regionalnih razvojnih agencija (RRA).

Pet predstavnika MEI je tokom studijskih poseta imalo prilike da razmeni mišljenja i iskustva sa grčkim kolegama, uključujući onima koji su zaposleni u Ministarstvu za razvoj i investicije, upravnim organima i upravljačkim telima u regionima Atike i Centralne Makedonije, dok je 20 predstavnika LSU, RRA i MEI imalo prilike da razmeni mišljenja i iskustva sa kolegama u italijanskom regionu Pijemontu, čiji rad je usredsređen na turizam i zaštićena područja od značaja za predstavnike dve teritorije predvođene Pirotom i Zaječarom. Pored toga, 295 ljudi, od kojih su 171 (ili 57,96%) bile žene, je imalo koristi od radionica i obuke o prioritarnim oblastima intervencije i strateškim projektima, upravljanju i praćenju i evaluaciji teritorijalnih strategija.

Kao najvažnije, izrađeni nacrti 12 teritorijalnih strategija uz podršku programa, spremne su za javne konsultacije i usvajanje. Ove strategije, u kojima učestvuje 31 LSU, uključujući sedam gradova angažovanih na razvoju Strategija održivog urbanog razvoja (SUD), i ukupno 24 grada i opštine angažovane na razvoju strategija Integralnog teritorijalnog razvoja (ITI), uključuju i identifikovane integralne projekte koji će doprineti unapređenju razvoja i transformaciji ovih područja. Program će u narednom periodu da podrži sprovođenje nekih od ovih integralnih inicijativa, koje će biti odabrane u okviru Javnog poziva za sprovođenje integralnih projekata koji je finalizovan u tokom ovog tromesečja.

Program je u cilju **podrške ekonomskom razvoju** ostvario značajan napredak u sprovođenju aktivnosti. Tokom ovog kvartala je završeno svih 16 projekata koje su sprovodile organizacije za podršku poslovanju (OPP), privedeno je kraju sprovođenje 89 od 114 projekata koje sprovode mikro i mala preduzeća (MMP), pokrenuto je sprovođenje projekata poslovne infrastrukture i sproveden je javni poziv za podršku početnicima u poslovanju.

Ova intervencije daju konkretne rezultate. Tokom ovog tromesečja je otvoreno 73 radnih mesta, čime se ukupan broj novih radnih mesta u podržanim preduzećima popeo na 153, pri čemu su na 92 (ili 60%) radna mesta zaposlene žene a očekuje se i otvaranje više od 90 radnih mesta do kraja godine. Pored toga, Program će preko projekata poslovne infrastrukture doprineti otvaranju 3.000 radnih mesta i omogućiti ulaganja u vrednosti od 300 miliona EUR u podržanim područjima. Konačno, nakon evaluacije prijave podnetih u okviru poziva za početnike u poslovanju, Program će podržati još oko 50 početnika/ca u poslovanju čime će dodatno doprineti ekonomskom rastu.

Doprinos Programa unapređenju **socijalne infrastrukture i socijalne kohezije** se povećava sa napretkom u sprovođenju relevantnih aktivnosti. Naime, osam projekata lokalne infrastrukture čije je sprovođenje okončano tokom ovog kvartala, već donose koristi za više od 23.000 ljudi, koji sad imaju bolji pristup socijalnim, zdravstvenim, obrazovnim, kulturnim i administrativnim uslugama koje pružaju LSU kojima je

odobrena pomoć. Uslove za dnevni boravak i obrazovanje 4.215 predškolske i školske dece, od čega njih 85 imaju teškoće u razvoju, u Lebanu, Šapcu, Novoj Varoši i užičkom selu Karan podržavaju njihovi nastavnici, stručna udruženja i obrazovne ustanove. Renovirani zdravstveni centar u Žagubici doprinosi unapređenju zdravstvenih usluga koje taj centar pruža za više od 19.000 pacijenata na godišnjem nivou, dok će rekonstrukcija upravne zgrade u Vrnjačkoj Banji, Narodne biblioteke u Merošini i Doma kulture u Svilajncu doprineti unapređenju uslova života 16.595 korisnika administrativnih i kulturnih usluga.

Dodatno Program doprinosi unapređenju socijalnih usluga i do sada je uvedeno ili poboljšano 20 usluga u 22 lokalnih samouprava. Tokom ovog kvartala je u Zaječaru po prvi put uvedena inovativna socijalna usluga a anagažovano je 17 terenskih radnika koji će da obiđu najmanje 100 korisnika iz marginalizovanih grupa, što će doprineti rešavanju njihovih problema, smanjenju rizika i neposredno rasteretiti sistem socijalne zaštite. U Kragujevcu je usluga predaha za decu sa teškoćama u razvoju i njihove roditelje integrisana sa uslugom hraniteljstva a obuku je prošlo deset hraniteljskih porodica. U Nišu je otvoren Dnevni centar za decu koja žive i/ili rade na ulici i koja žive ispod linije siromaštva a najmanje 50 korisnika će dobijati redovne obroke, higijenske usluge, psihosocijalnu podršku, podršku u obrazovanju i ostale vrste pomoći. Pored toga, u Trsteniku, Brusu i Prijepolju je pokrenuto unapređenje kvaliteta i efikasnosti usluge kućne nege za 32 starih lica korišćenjem nove komunikacione opreme i uvođenjem inovativnog pristupa zasnovanog na sistemu dugmadi za paniku.

Program je tokom ovog tromesečja proaktivno **upravljao rizicima i bavio se otvorenim pitanjima**, pri čemu je od ključnog značaja bila nezvanična najava prevremenih lokalnih izbora koji će se održati u decembru 2023. a koji prete da ugroze blagovremeno sprovođenje tekućih projekata a u još većoj meri da ugroze pokretanje novih projekata, budući da sprovođenje nekolicine administrativnih koraka, od odobrenja prijave do otvaranja namenskih bankovnih računa i alokacije sredstava za sufinansiranje, u velikoj meri zavisi od sprovođenja administrativnih procesa. Pored toga, budući da sprovođenje dela građevinskih radova u okviru preostalih projekata lokalne infrastrukture i novo pokrenutih projekata poslovne infrastrukture u velikoj meri zavisi od povoljnih vremenskih uslova, postoji opasnost da će doći do kašnjenja u sprovođenju nekih projekata, a Program kontinuirano prati situaciju i rešava probleme koji se pojavljuju.

Kontrola rokova za implementaciju projekat i obezbeđivanje uspešnog sprovođenja predstojećeg programa bespovratne pomoći za sprovođenje teritorijalnih strategija predstavljaće ključni izazov u predstojećem periodu.

Vidljivost intervencija Programa EU PRO Plus je i dalje bila velika tokom ovog kvartala, tokom kojeg su organizovane četiri dvodnevne terenske posete za šefa Odeljenja za saradnju Delegacije EU, tokom kojih je održano 24 sastanka, uključujući razgovore sa 19 predsednika opštine/gradonačelnika, ministrom Novicom Tončevim i tri direktora RRA, i posećeno 33 projekta. Relevantni medijski materijali, uključujući kampanje promovisanja rezultata i poziva za dostavljanje projekata poslovne infrastrukture i podršku ženama i mladima-početnicima u poslovanju, su za rezultat imali objavljivanje čak 535 medijskih priloga, od čega je njih 185 (34%) objavljeno u medijima sa nacionalnom pokrivenošću, dok je 230 priloga bilo posvećeno posetama predstavnika DEU projektima na lokalnom nivou.

Pored toga, broj posetilaca internet stranice Programa je porastao tokom izveštajnog perioda a njegovo prisustvo na društvenim mrežama je i dalje bilo snažno, dok je promocija u digitalnim medijima ostvarila rezultat tako što je doprla do velikog broja ljudi na Facebooku, Instagramu i YouTube-u.

U ovom izveštaju su dati pregled napretka i učinka, najnovije informacije o pitanjima vezanim za rukovođenje i koordinaciju, pregled pretpostavki i rizika, razmotrena su pitanja kvaliteta i održivosti, dat je uvid u ključne rezultate za naredni izveštajni period, kao i pouke. U nekoliko aneksa predstavljene su detaljnije informacije o određenim konkretnim akvnostima koje je Program sproveo.

2. KVARTALNI IZVEŠTAJ

2.1 Pregled napretka u realizaciji projekata

2.1.1 Kontekst javnih politika i programa

Ministarstvo za evropske integracije (MEI) je sprovelo javne konsultacije o [Nacrtu zakona o uspostavljanju i funkcionisanju sistema za upravljanje kohezionom politikom](#) koje su bile otvorene do 19. jula 2023. godine. Cilj ovog zakona je uspostavljanje sistema za upravljanje i kontrolu sprovođenja kohezione politike Evropske unije, kao i utvrđivanja postupka za pripremu relevantnih dokumenata u skladu sa ciljevima kohezione politike i obavezama Republike Srbije preuzetim u procesu pristupanja Evropskoj uniji. Proces konsultacija je obuhvatio rasprave o nacrtu zakona u Zaječaru i Užicu, uz podršku projekta „Podrška reformi javne uprave u procesu pristupanja Evropskoj uniji“ koji sprovodi GIZ. Usvajanje ovog zakona će u kontekstu Programa EU PRO Plus omogućiti postavljanje uslova za instrumente EU za teritorijalni razvoj u relevantnim podzakonskim aktima čije je usvajanje propisano.

Vlada Republike Srbije je usvojila [Uredbu o postupku pripreme nacrtu plana razvoja Republike Srbije](#) koja je na snagu stupila 8. jula. Uredbom je propisan postupak pripreme i izveštavanja o sprovođenju Plana razvoja, kao krovnog i strateški najvažnijeg dokumenta planiranja razvoja koji će važiti 10 godina. U njoj je propisana obaveza sprovođenja transparentnog konsultativnog procesa uz učešće svih zainteresovanih strana, kao i posvećivanje posebne pažnje uravnoteženom regionalnom razvoju, kao i planu razvoja u skladu sa Agendom 2030.

Javna rasprava o [Nacrtu izveštaja o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu Programa prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove sa akcionim planom](#) počela je 14. septembra i trajaće do 13. oktobra. Program predstavlja operacionalizaciju Zakona o klimatskim promenama usvojenog 2021. godine. Izrađen je u skladu sa Strategijom EU za prilagođavanje klimatskim promenama (usvojena 2021. godine) u kojoj se države obavezuju da prilagođavanje učine „pametnijim“, „sistematičnijim“ i „bržim“, sa akcentom na značaju očuvanja vodnih resursa, koja se smatraju posebno ugroženim zbog klimatskih promena. Program predviđa da će nakon javnih konsultacija uslediti razvoj lokalnih planova prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove, koji će biti uvršćeni kao mera u svih 12 nacrtu teritorijalnih strategija čiju izradu podržava EU PRO Plus nakon održavanja javnih rasprava.

Vlada Republike Srbije je 28. septembra 2023. godine usvojila [Program upravljanja muljem u Republici Srbiji za period od 2023- 2032. godine](#). Kao što je navedeno na internet stranici Ministarstva za zaštitu životne sredine, cilj ovog važnog planskog dokumenta, koji se po prvi put usvaja u Srbiji, je uspostavljanje bezbednog, održivog i ekonomičnog sistema upravljanja muljem iz opštinskih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Prema ovom programu, rešavanje pitanja upravljanja muljem biće u skladu sa načelima cirkularne ekonomije, kao i propisima EU a u cilju obezbeđivanja upotrebe mulja, čija količina raste, kao resursa tokom dugog perioda vremena. Pitanje sistema upravljanja muljem je prepoznato u nacrtima teritorijalnih strategija čiju izradu podržava EU PRO Plus te će ovaj program biti od značaja za sprovođenje teritorijalnih strategija.

Izmenе i dopune [Zakona o planiranju i izgradnji](#) usvojene jula 2023. godine predviđaju unapređenje elektronskog sistema za podnošenje elektronskih prijava za izdavanje dokumenata za građenje (CEOP) putem uvođenja novih funkcionalnosti, naročito e-prostora, kojim postupak kreiranja i menjanja planske dokumentacije čini efikasnijim i bržim. Njima je takođe propisano da se za sve nove zgrade preko 10.000 m² površine, po izdavanju upotrebne dozvole, pribavlja sertifikat zelene gradnje i da zgrade moraju da imaju energetske pasoše i tako doprinose ostvarenju zelene agende. Pored toga, ovim izmenama ukinut je Zakon o pretvaranju prava korišćenja u pravo svojine na građevinskom zemljištu uz naknadu a uvedena je obaveza osiguranja od štete prema trećim licima.

Vlada RS je jula 2023. usvojila [Akcioni plan za period od 2023. do 2025. godine za sprovođenje Strategije za mlade](#) Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine. Predviđen je budžet od 10 miliona RSD za www.euproplus.org.rs

njegovo sprovođenje, pri čemu je za sprovođenje aktivnosti iz Akcionog plana ove godine izdvojeno više od 3 miliona RSD. Ovi strateški dokumenti i opredeljena sredstva treba da doprinesu poboljšanju položaja mladih ostvarenjem nekoliko ciljeva, poput standardizacije omladinskog rada u sistemu neformalnog obrazovanja, jačanja kapaciteta LSU za sprovođenje omladinskih politika, obezbeđivanja ravnopravnih mogućnosti i podsticaja za mlade radi olakšanja njihovog socijalnog i ekonomskog osamostaljenja.

Vlada RS je avgusta 2023. usvojila [Uredbu o utvrđivanju Programa podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za Žensko preduzetništvo u 2023. godini](#). Bespovratna pomoć u iznosu od 600 miliona RSD ima za cilj da podstakne Žensko preduzetništvo, a program predstavlja kombinaciju bespovratnih sredstava iz budžeta i povoljnih kredita Fonda za razvoj.

Ministarstvo privrede je tokom ovog kvartala objavilo [četiri Javna poziva za dodelu bespovratnih sredstava](#) za koje je opredeljeno ukupno 3,2 milijarde RSD (oko 27,2 miliona EUR) u cilju pružanja podrške različitim sektorima preduzetništva. Ove inicijative imaju za cilj podršku početnicima u poslovanju, mikro, malim i srednjim preduzećima, Ženskom preduzetništvu i preduzetništvu mladih i zadrugama. Rok za prijavljivanje za sredstva u okviru sva četiri poziva ističe 31. decembra 2023. Tokom jula 2023. je objavljen javni poziv za dodelu bespovratnih sredstava za podsticanje preduzetništva mladih i početnika u poslovanju; za realizaciju je izdvojeno 300 miliona RSD za kupovinu opreme i tekuće održavanje-adaptaciju poslovnog ili proizvodnog prostora. U julu je takođe objavljen i javni poziv za dodelu bespovratnih sredstava u okviru programa podsticanja preduzetništva kroz razvojne projekte, za koje je izdvojeno 900 miliona RSD. Ministarstvo privrede je u avgustu objavilo poziv u partnerstvu sa Agencijom za razvoj Srbije, u kojem nudi oko 1,4 milijardi RSD za sufinansiranje kupovine nove opreme i izgradnje ili adaptacije poslovnog prostora. Konačno, ovo je ministarstvo u avgustu objavilo javni poziv za podršku Ženskom preduzetništvu, za koje je izdvojeno 600 miliona RSD. Ovi programi imaju za cilj stimulisanje ekonomskog razvoja pružanjem finansijske podrške preduzećima za razne investicione svrhe a bespovratnom pomoći će biti pokriven značajan deo investicionih troškova dok će se preostali iznos investicionog ulaganja finansirati iz kredita Fonda za razvoj.

Tokom ovog kvartala su početnici u poslovanju imali priliku do obezbeđe podršku od Naučno-tehnološkog parka (NTP) u Beogradu, koji je u partnerstvu sa NTP u Nišu i Čačku objavio poziv za podršku inovativnim početnicima u poslovanju [Raising Starts](#) u okviru kojeg je opredeljena takozvana *pre-seed* podrška od 15.000 švajcarskih franaka (CHF) za razvoj inovativnog softvera i do 20.000 CHR za razvoj inovativnih proizvoda. Centar za razvoj Jablaničkog i Pčinjskog okruga je objavio [Javni poziv za unapređenje poslovanja i dodelu sredstava ženama i mladima](#) u okviru projekta koji sufinansira kabinet ministra za ravnomerni regionalni razvoj u cilju unapređenja poslovanja i razvoja preduzetništva i preduzetničkog duha u opštinama ovih okruga kroz sticanje znanja i dodelu bespovratne pomoći mladima i ženama preduzeticama. Projektom je predviđena finansijska pomoć kroz dodelu grantova, biće dodeljeno po deset grantova u svakom gradu odnosno opštini partneru na projektu u vrednosti od 250.000 dinara i nefinansijska pomoć kroz edukacije na temu unapređenja poslovanja.

2.1.2 Napredak u ostvarenju ciljeva

Program je tokom ovog tromesečja ostvario dalji napredak u pravcu društveno-ekonomskog razvoja dva ciljna regiona. Dvanaest sačinjenih teritorijalnih strategija čine osnov za podsticanje razvoja i transformacije ovih teritorija koje obuhvataju 31 LSU budući da su u njima propisani različiti izvori finansiranja za utvrđene prioritetne oblasti intervencija a naročito integralni strateški projekti utvrđeni prilikom postupka izrade strategija.

Program je tokom izveštajnog perioda takođe neposredno doprineo otvaranju 73 radna mesta u podržanim mikro i malim preduzećima (MMP), čime se ukupan broj novih radnih mesta u njima povećao na 153, pri čemu su Žene zaposlene na 92 (ili 60%) radna mesta. Pored toga, više od 4.200 ljudi ima koristi od aktivnosti društveno odgovornog poslovanja (DOP) koje su sprovela podržana preduzeća. Ove aktivnosti su obuhvatale novčane doprinose i donacije raznih dobara i usluga školama, bolnicama, www.euproplus.org.rs

sportskim klubovima i organizacijama koje podržavaju ugrožene grupe, dok su neka preduzeća sproveda radove, kao što je zamena prozora na objektu Centra za socijalni rad ili rekonstrukcija učinioca, itd. Pored toga, Program će doprineti otvaranju više od 3.200 radnih mesta posredstvom 16 projekata koji doprinose razvoju poslovne infrastrukture a za koja su odobrena sredstva tokom ovog kvartala.

Program je doprineo unapređenju konkurentnosti 519 malih i srednjih preduzeća (MSP) podrškom sprovođenju 16 projekata od strane organizacija za podršku poslovanju (OPP). U okviru ovih inicijativa, osmišljenih kako bi zadovoljile konkretne potrebe ciljnih MSP, podržana je digitalizacija 316 MSP, koja su opremljena digitalnim alatima i strategijama neophodnim za unapređenje konkurentnosti u savremenom tehnološki naprednom poslovnom okruženju; 114 MSP je dobilo pomoć u usvajanju ekoloških praksi i uvođenju načela cirkularne ekonomije, čime je obezbeđena njihova kontinuirana ekološka odgovornost i povećava se njihova privlačnost među svesnim potrošačima. Pored toga, 384 preduzeća je unapredilo svoju otpornost, što im je omogućilo da se delotvorno izbore sa ekonomskim izazovima i poremećajima, dok je 204 MSP ojačalo svoje tržišne kapacitete zahvaljujući podršci u oblasti marketinga i internacionalizacija. Pored toga, 78 MSP je imalo od koristi od podrške standardizaciji, kojom je poboljšana kvaliteta njihovih proizvoda i poslovanje u skladu sa zakonima i tržišnim pravilima. Istovremeno je za 163 MSP sprovedena obuka u finansijskom planiranju i ona su stekla uvid u suštinski važan pristup finansijskim instrumentima koji podržavaju njihov rast i inovativnost.

Očekuje se da će kombinovani efekat podrške OPP u ovim raznim projektima doneti višestruke koristi podržanim MSP. Svi su izgledi da će ova preduzeća imati rast prihoda i kreirati nova radna mesta kako budu napredovala u digitalizaciji, inovacijama, marketingu i internacionalizaciji, čime će u krajnjem ishodu doprineti ekonomskom prosperitetu i smanjenju društveno-ekonomskih dispariteta između dva regiona obuhvaćena Programom i ostatka zemlje. Pored toga, usmerenošću na održivost i jačanje otpornosti se obezbeđuje pripremljenost ovih MSP za suočavanje sa izazovima koji se pojavljuju. Ovi su projekti dokazali da OPP imaju preko potrebnu ulogu u podržavanju konkurentnosti MSP, podsticanjem privrednog rasta i obezbeđivanjem održivosti malih preduzeća u izazovnom poslovnom okruženju.

Doprinosi smanjenju socijalnih razlika u dva regiona, aktivnosti Programa su do sada rezultirale u kreiranju 20 novih socijalnih usluga u 22 LSU. Od njih je neposrednu korist do sada imalo više od 4.700 ljudi, od kojih većina pripada marginalizovanim i ugroženim grupama. Ove nove usluge obuhvataju unapređen pristup obrazovanju, kao i usluge zdravstvene i socijalne zaštite, uključujući 11 licenciranih usluga socijalne zaštite, šest inovativnih socijalnih usluga i dve integrisane usluge.

Pored toga, sa završetkom građevinskih radova u okviru šest projekata lokalne infrastrukture u Lebanu, Šapcu, Žagubici, Vrnjačkoj Banji, Merošini, Užicu, Novoj Varoši i Svilajncu, 24 projekta koja su do sada sprovedena uz podršku Programa doprinela su unapređenju uslova života više od 33.810 građana.

Prema podacima [Ankete o radnoj snazi za drugo tromesečje 2023. godine](#) koje je u avgustu ove godine objavio Republički zavod za statistiku, broj zaposlenih je povećan za 40.700, te je stopa zaposlenosti porasla sa 49,6% na 50,4%. Stopa nezaposlenosti je istovremeno smanjena sa 10,1% to 9,6%. Međutim, podaci u Anketi o radnoj snazi ukazuju na to da je u drugom kvartalu 2023. u odnosu na isti period 2022. došlo do povećanja kako stope zaposlenosti, za 0,5%, tako i stope nezaposlenosti, za 0,7%. Najveći rast nezaposlenosti (4,1%) je istovremeno praćen najvećim padom zaposlenosti od 2,5% zabeleženim u regionu Južne i Istočne Srbije. U regionu Šumadije i Zapadne Srbije je u drugom kvartalu 2023. zabeleženo povećanje zaposlenosti od 0,4% u poređenju sa istim periodom 2022. godine.

2.1.3 Rezultati i aktivnosti

Rezultat 1: Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta ITI

Program privodi kraju aktivnosti vezane za izradu teritorijalnih strategija kojima je obuhvaćena 31 LSU. Sačinjene strategije će biti podnete LSU, nakon čega će o njima biti otvorene javne konsultacije a potom će biti podnete na usvajanje.

Program je takođe proširio svoj domet budući da je ukupno 38 osoba na nacionalnom i 1.416 osoba na lokalnom i regionalnom nivou do sada imalo koristi od aktivnosti jačanja kapaciteta.

Aktivnost 1.1 *Jačanje nacionalnih kapaciteta za uvođenje integralnog teritorijalnog razvoja*

Program je organizovao studijsku posetu Grčkoj¹ za pet predstavnika MEI u julu 2023. Poseta je obuhvatila sastanke sa grčkim Ministarstvom za razvoj i investicije, koje je nadležno za ITI, dva upravljačka tela za Atiku (Atinu) i Centralnu Makedoniju (Solun), predstavljanje posredničkih tela za nekoliko opština Centralne Makedonije i terenske posete Pireju i Veriji.

Studijska poseta Italiji², sprovedena u septembru 2023, bila je usredsređena na strategije ITI koje predvode manji i srednji gradovi čiji se veći deo teritorije nalazi u ruralnim područjima, uključujući zaštićena područja i turističke destinacije. Učesnici iz LSU su obuhvatili predstavnike radnih grupa za izradu strategije ITI, koje predvode Zaječar (u partnerstvu sa opštinama Knjaževac, Boljevac i Sokobanja), Piroto (u partnerstvu sa Babušnicom, Belom Palankom i Dimitrovgradom) i Užice (u partnerstvu sa Čajetinom, Požegom, Pribojem i Bajinom Baštom). Ukupno 20 predstavnika je učestvovalo u poseti, uključujući predstavnike LSU, Ministarstva za evropske integracije (MEI), Regionalnih razvojnih agencija JUG, Zlatibor, RARIS i Delegaciju EU.

Tokom ovog kvartala je devet predstavnika MEI imalo koristi od aktivnosti jačanja kapaciteta, pored pređašnjih šest.

Aktivnost 1.2 *Unapređenje kapaciteta opština i regionalnih razvojnih agencija za uvođenje koncepta integralnog teritorijalnog planiranja*

Pružanje tehničke podrške razvoju teritorijalnih strategija završeno je okončanjem ključnih aktivnosti jačanja kapaciteta vezanih za Modul III (sprovođenje strategije).

Pored aktivnosti jačanja kapaciteta, završeno je prevođenje [Priručnika o strategijama održivog urbanog razvoja](#) Zajedničkog istraživačkog centra Evropske unije (JRC, eng.) koji će biti objavljen u oktobru 2023.

Program je tokom izveštajnog perioda organizovao dve radionice-obuke koje su obuhvatale planirane aktivnosti jačanja kapaciteta u okviru Modula III (sprovođenje strategije). Radionica o prioritnim oblastima intervencije i strateškim projektima,³ koja je obuhvatala obuku o integralnim projektima, sprovedena je tokom jula 2023. u dvanaest teritorija a u cilju utvrđivanja ključnih oblasti intervencija i spiska strateških projekata. Radionice organizovane u 12 gradova je pohađalo 248 učesnika (56,85% žena i 43,15% muškaraca), od čega 105 predstavnika 27 LSU uključenih u proces izrade teritorijalnih strategija i 15 predstavnika pet RRA. Ukupno 47 učesnika (17 muškaraca i 30 (ili 63,83%) žena) je pohađalo onlajn obuku o sprovođenju dobrog upravljanja i praćenju i evaluaciji teritorijalnih strategija⁴ održanoj jula 2023.

U aktivnostima jačanja kapaciteta na lokalnom i regionalnom nivou je do kraja septembra 2023. učestvovalo ukupno 1.416 ljudi (njih 735 odnosno 51,91% su bile žene).

Kako bi obezbedio sveobuhvatne informacije o dostupnim izvorima sredstava za urbani i teritorijalni razvoj, Program je u okviru napora da podrži sprovođenje projekata pripremio dokument pod nazivom Potencijalni izvori sredstava za urbani i teritorijalni razvoj⁵, koji je poslao svim LSU obuhvaćenim Programom.

¹ Izveštaj o studijskoj poseti dostupan je u Aneksu I, Prilog 1.

² Izveštaj o studijskoj poseti dostupan je u Aneksu I, Prilog 2.

³ Izveštaj o održavanju radionice o prioritnim oblastima intervencije i strateškim projektima dostupan je u Aneksu I, Prilog 3.

⁴ Izveštaj o obuci o sprovođenju, upravljanju i praćenju i evaluaciji teritorijalnih strategija dostupan je u Aneksu I, Prilog 4.

⁵ Dokument je dostupan u Aneksu I, Prilog 5.

Aktivnost 1.3 Sprovođenje aktivnosti koje doprinose društveno-ekonomskom rastu, predviđenih strategijama integralnog teritorijalnog planiranja

Kriterijumi za pilot program dodele bespovratne pomoći za projekte proizašle iz teritorijalnih strategija su u septembru 2023. predstavljeni MEI i Delegaciji EU. Nakon što se MEI i DEU saglase sa kriterijumima revidiranim u skladu sa njihovim sugestijama, poziv će biti podnet Upravnom odboru Programa na odobrenje zajedno sa pripremljenim propratnim aneksima.

Rezultat 2: Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama

Program bi podrškom razvoju poslovne infrastrukture pokrenutom tokom ovog tromesečja trebalo da doprinese otvaranju 3.000 radnih mesta. Te aktivnosti bi takođe trebalo da doprinesu privlačenju investicija koje podstiču ekonomski rast u ovim oblastima u iznosu od 300 miliona EUR.

Ukupno 519 MSP je unapredilo konkurentnost zahvaljujući projektnim aktivnostima koje sprovode organizacije za podršku poslovanju (OPP). Pored toga, zahvaljujući neposrednoj podršci MMP za nabavku nove opreme je otvoreno 153 radnih mesta pri čemu su na 92 (ili 60%) radna mesta zaposlene žene. Očekuje se da će 50 početnika u poslovanju dobiti podršku Programa u okviru javnog poziva za preduzetnice i mlade preduzetnike; evaluacija prijave bila je u toku u vreme zaključenja ovog izveštaja.

Aktivnost 2.1 Razvoj poslovne infrastrukture i usluga vezanih za poslovanje na lokalnom nivou

Pošto je Upravni odbor odobrio rezultate Javnog poziva za projekte poslovne infrastrukture, Program je izdao 16 ugovora o dodeli bespovratnih sredstava. U narednom tromesečju bi trebalo da budu potvrđena i ugovorena dodela bespovratnih sredstava za sprovođenje dva preostala projekta, koje su predložili Mali Zvornik i Valjevo, a čije je finansiranje takođe odobrio Upravni odbor.

LSU su dobile uputstva o narednim koracima vezanim za sprovođenje projekata. Tokom avgusta i septembra 2023. otvoreno je 14 namenskih projektnih podračuna a u cilju sprovođenja projekata poslovne infrastrukture i obrađeno je jedanaest zahteva za prenos prve tranše sredstava Programa. Loznica je tek krajem septembra 2023. otvorila podračun i u toku je priprema relevantne dokumentacije za zahtev. Preševo, međutim, kasni sa otvaranjem računa zbog službenog odsustva predsednika opštine, dok opština Lajkovac mora da sačeka reviziju opštinskog budžeta pre no što otvori namenski projektni podračun.

Infrastrukturni tim se sastao sa timovima za upravljanje bespovratnim sredstvima u deset LSU⁶ kako bi razgovarali o modalitetu upravljanja bespovratnim sredstvima i, što je još važnije, o dinamici sprovođenja naročito s obzirom na kratak rok za završetak projektnih aktivnosti. Surdulica ja najviše odmakla u sprovođenju odobrenih projekata poslovne strukture budući da je finalizovala projektni zadatak i pripremila tendersku dokumentaciju.

Aktivnost 2.2 Povećanje konkurentnosti i održivosti preduzeća koje doprinosi ekonomskoj stabilnosti lokalnih zajednica

Program je nastavio da prati i podržava sprovođenje projekata kako bi obezbedio uspešnu realizaciju 114 ugovora o dodeli bespovratne pomoć mikro i malim preduzećima i preduzetnicima/cama. Ukupno 112 mikro i malih preduzeća (MMP) je uspešno sprovelo postupak nabavke, a 89 MMP je već dobilo novu opremu i usluge. Pored toga, 43 MMP je sprovelo aktivnosti korporativne društvene odgovornosti (CSR),

⁶ Čuprija, Novi Pazar, Mionica, Bosilegrad, Knjaževac, Aleksinac, Kraljevo, Surdulica, Zaječar i Kosjerić.
www.euproplus.org.rs

koje su obuhvatale finansijske doprinose, donacije proizvoda i usluga radi podrške dece, ugroženih grupa, osoba sa invaliditetom i izbeglica, kao i doprinose zdravstvenim institucijama i sportskim klubovima. Više od 4.000 ljudi je imalo koristi od ovih inicijativa.

Centar za inovativno preduzetništvo mladih – Startup centar je priveo kraju sprovođenje svog OPP projekta „Otporni i stabilni startapovi kao pokretači regionalnog razvoja“. Aktivnosti u ovom tromesečju su obuhvatale sprovođenje sveobuhvatnog programa Inovaciona škola od 20 modula u kojem je učestvovalo 100 predstavnika 36 preduzeća/timova, uz aktivnu saradnju 17 organizacija za podršku poslovanju i predstavnika lokalnih samouprava. Pored toga je u okviru projekta pružena mentorska podrška za 30 preduzetničkih timova, koja je podrazumevala održavanje ukupno 180 mentorskih sesija sa ciljem negovanja i unapređenja njihovih poslovnih konceptata.

Javni poziv za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga, kojim je obuhvaćeno 43 opštine koje se nalaze u Području odgovornosti (PO) Programa a koje su kategorisane kao izrazito nedovoljno razvijene, zvanično je objavljen 27. jula 2023. EU PRO Plus je organizovao opsežnu promotivnu kampanju u nastojanju da poveća svest o ovoj mogućnosti i informiše što više ljudi o ovom javnom pozivu koji je usmeren na širu publiku nezaposlenih mladih, žena, preduzetnika i mikro i malih preduzeća. Ova kampanja je obuhvatila saradnju sa medijima, distribuciju promotivnih materijala svim LSU obuhvaćenim Javnim pozivom, filijalama Nacionalne službe za zapošljavanje, regionalnim razvojnim agencijama, kao i info-sesije koje su održane i onlajn i uživo. Od 8. do 22. avgusta 2023. je održano ukupno devet informativnih sesija; dve sesije su održane onlajn a njih sedam uživo na raznim lokacijama, uključuju Blace, Bujanovac, Knjaževac, Ljuboviju, Golubac, Sjenicu i Vlasotince, kojima je prisustvovalo 160 potencijalnih podnosilaca prijava. Do isteka roka za prijavu na Javni poziv 12. septembra 2023. godine je stiglo 108 prijava iz 34 LSU. Podnosioci su ukupno podneli zahteve za pomoć u iznosu od 957.530 USD. Administrativna provera je sprovedena do kraja septembra, nakon čega je otpočela tehnička evaluacija primljenih prijava.

Rezultat 3: Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama

Završetak sprovođenja osam projekata lokalne infrastrukture tokom izveštajnog perioda doprineo je unapređenju uslova života oko 23.000 korisnika, budući da su zahvaljujući njima poboljšane socijalne usluge i pružanje zdravstvenih usluga, stvoreni uslovi za razvoj kulture, kao i unapređene opštinske usluge jedne lokalne uprave, dok je tri projekta neposredno poboljšalo obrazovne i uslove boravka dece u vrtićima.

Naime, okončanjem građevinskih radova u Lebanu su postavljeni temelji za licenciranje lokalnog dnevnog centra za pružanje usluga dnevnog boravka za 85 dece i mladih sa teškoćama u razvoju. U Žagubici je rekonstrukcija krova, električnih instalacija, dvorišta sa parkingom, ograde, pešačke staze i internog puta, kao i nabavka medicinske opreme i nameštaja značajno uticala na kvalitet i efikasnost pružanja zdravstvenih usluga za oko 19.000 pacijenata godišnje u ambulanti u naselju Krepoljin. Pored toga, instalacija toplotne izolacije fasade opštinske zgrade, kao i zamena starih spoljnih prozora i vrata je unapredila energetska efikasnost zgrade, što je dovelo do značajnog poboljšanja uslova rada 133 zaposlenih u zgradi opštinske administracije u Vrnjačkoj Banji, koja na godišnjem nivou pruža usluge za najmanje 10.000 korisnika.

Rekonstrukcijom objekta opremljenog neophodnim nameštajem za smeštaj Naučnog centra u Šapcu su stvoreni uslovi za sprovođenje programa za talentovanu decu, tj. za 1.000 dece predškolskog i školskog uzrasta na godišnjem nivou, 60 edukatora i najmanje 25 zaposlenih u obrazovnim institucijama, tri organizacije civilnog društva i 20 predstavnika stručnih udruženja. U Merošini su stvoreni uslovi za učešće u kulturnim aktivnostima za najmanje 1.278 korisnika, poput članova biblioteke, lokalnih i gostujućih umetnika iz zemlje i inostranstva, folklornog ansambla, pevačkog društva i oko 3.000 građana i posetilaca raznih kulturnih događaja. Pored toga, smanjeni energetske troškovi će omogućiti veće investicije u

kulturu i bogatiju kulturnu ponudu u ovoj opštini. Slično tome, rekonstruisani Dom kulture u Svilajncu će unaprediti društveni život 1.226 stanovnika Bobova i 973 stanovnika tri susedna sela i sprečiti depopulaciju ovih zapostavljenih područja, pri čemu je poboljšana energetska efikasnost zgrade, kao i uslovi rada 10 zaposlenih u Domu kulture Svilajnac, 50 članova kulturno-umetničkog udruženja „Sveta Trojica“, 30 članova penzionerskog kluba i 37 učenika osnovne škole. Konačno, rekonstruisani objekti vrtića u Novoj Varoši i Užicu neposredno su uticali na uslove rada i boravka 3.130 neposrednih korisnika ove dve zgrade, imajući u vidu da vrtić Paša i Nataša poseduje sertifikat HAACP i isporučuje obroke drugim predškolskim organizacijama u urbanim i ruralnim delovima Nove Varoši.

U okviru aktivnosti jačanja socijalnih usluga je okončano sprovođenje jednog projekta u Loznici dok sprovođenje osam projekata ulazi u završnu fazu. Tokom ovog kvartala je u Zaječaru prvi put uvedena inovativna terenska (tzv. *outreach*) služba i angažovano je 17 terenskih radnika koji će dosegnuti do najmanje 100 korisnika iz marginalizovanih grupa. Ovo predstavlja preventivnu socijalnu uslugu trijaže, osmišljenu za dopiranje do ugroženih kategorija u zajednici, kojima će biti pružena pomoć u rešavanju problema ili smanjenju različitih rizika čime se neposredno rasterećuje sistem socijalne zaštite. U Kragujevcu je usluga predaha za decu sa teškoćama u razvoju i njihove roditelje integrisana sa uslugom hraniteljstva i obuku je prošlo deset hraniteljskih porodica. Usluga podrazumeva kratkoročni i povremeni smeštaj dece u hraniteljskoj porodici, čime se biološkoj porodici omogućuje predah. Trenutno je ovom uslugom obuhvaćeno osam korisnika i 33 člana njihovih porodica.

U Nišu je otvoren Dnevni centar za decu koja žive i/ili rade na ulici i koja žive ispod linije siromaštva a najmanje 50 korisnika će dobijati redovne obroke, higijenske usluge, psihosocijalnu podršku, podršku u obrazovanju i ostale vrste pomoći. Pored toga, u Trsteniku, Brusu i Prijepolju je pokrenuto unapređenje kvaliteta i efikasnosti usluge kućne nege za 32 starih lica korišćenjem nove komunikacione opreme i uvođenjem inovativnog pristupa zasnovanog na sistemu dugmadi za paniku.

Aktivnost 3.1 Razvoj i unapređenje infrastrukture koja doprinosi poboljšanom kvalitetu života

Tokom izveštajnog perioda su okončani građevinski radovi u osam LSU, konkretno u Lebanu, Šapcu, Žagubici, Vrnjačkoj Banji, Merošini, Užicu, Novoj Varoši i Svilajncu, koji je među potpisanim ugovorima o bespovratnoj pomoći za projekte sa rezervne liste, te je broj projekata u okviru kojih su završeni građevinski radovi povećan na 24.⁷ Dvanaest gradilišta je i dalje aktivno (u Sjenici, Paraćinu, Bosilegradu, Mionici, Beloj Palanci, Nišu, Golupcu, Antituberkuloznom dispanzeru u Užicu i Čupriji), uz gradilišta u Ražnju, Boljevcu i Leskovcu u okviru projekata podržanih novim ugovorima o bespovratnoj pomoći. Bujanovac je pak finalizovao tendersku dokumentaciju za radove na električnim instalacijama i objavio je tender, koji je otvoren od 1. septembra 2023. Podnete ponude su ocenjene i usvojena je odluka o najboljem ponuđaču. Rok za žalbe ističe 2. oktobra 2023 nakon čega će uprava moći da potpiše ugovor u slučaju da nema žalbi. Kada je reč o hidro instalacijama, priprema tenderske dokumentacije se nalazi u završnoj fazi i treba da bude objavljena tokom prve nedelje oktobra. Pored toga, opštine Bosilegrad i Bela Palanka su još uvek imale problema da obezbede sredstva za sufinansiranje, pri čemu je Bosilegrad u tome bio uspešniji, budući da je obezbedio sredstva na osnovu ugovora koji je potpisao sa Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja prema kojem će to ministarstvo obezbediti 31.768.000 RSD za sufinansiranje. Očekuje se da će ta sredstva biti uplaćena na opštinski podračun početkom oktobra. S druge strane, opštini Beloj Palanci je nakon nekoliko zvaničnih zahteva i opomena dat rok do 30. septembra da prenese preostali iznos sufinansirajućih sredstava, koje se na kraju obavezala da obezbedi preko bankovnog kredita. Opštinska administracija je Programu dostavila odobrenje koje je ovoj LSU dalo Ministarstvo finansija da podnese zahtev za kredit, odluku opštinskog Veća da odobri iznos kredita i zahtev za kredit koji je podnela banci za finansiranje projekta EU PRO Plus. Očekuje se da će slučaj Bele Palanke biti rešen u oktobru, čime će se obezbediti privođenje kraju preostalih aktivnosti vezanih za bespovratnu pomoć.

⁷ Pregled statusa svih projekata lokalne infrastrukture dostupan je u Aneksu III, Prilog 1.
www.euproplus.org.rs

Pošto su završile građevinske radove, LSU su pažnju usmerile na okončanje aktivnosti vezanih za tzv. meke mere, budući da većinu tih mera treba sprovesti u rekonstruisanim javnim prostorima. Tako je u Krupnju pripremljen opštinski program razvoja sporta, u okviru kojeg je planirano održavanje sportskih aktivnosti za žene sa invaliditetom u septembru/oktobru. U Babušnici je angažovana konsultantska kuća sačinila program energetske efikasnosti, koji treba da bude usvojen na narednoj sednici Skupštine opštine krajem septembra/početkom oktobra. U Beloj Palanci je sačinjen dokument procene rizika od nesreća dok je u Knjaževcu sačinjen Pravilnik o korišćenju novih sportskih objekata i pripremljen je ugovor o korišćenju objekata od strane lokalnog javno-komunalnog preduzeća koji će biti potpisan u narednom periodu. Pored toga, tokom posete DEU u avgustu je organizovan turnir za učenice osnovno-školskog uzrasta u cilju promovisanja ženskih sportova. I Nova Varoš je sprovela sve planirane mekane mere, okončavši postupak HACCP sertifikacije i pripremu i usvajanje pravilnika o merama bezbednosti i unutrašnjoj organizaciji rada predškolske ustanove Paša i Nataša a na osnovu načela dobrog upravljanja.

Septembra 2023. godine je izvršen tehnički prijem upravo rekonstruisane zgrade u Šapcu, koja je zvanično otvorena kao deo projekta Naučni centar – fabrika ideja za 21. vek. Ovaj objekat se već koristi i održane su dve radionice za roditelje i decu i četvorodnevni kamp za decu koji je okupio više od 150 učesnika.

Aktivnost 3.2 Podrška javnim institucijama, uključujući institucije socijalne zaštite, da unaprede socijalne usluge i pripremljenost za vanredne situacije

Skoro polovina od 20 projekata jačanja socijalnih usluga je tokom izveštajnog perioda stiglo do poslednje faze sprovođenja, a tokom septembra 2023. je završena realizacija svih aktivnosti u okviru jednog projekta.

Tokom poslednjeg kvartala su sprovedena dva sveobuhvatna istraživanja o položaju ugroženih grupa u Kragujevcu i Zaječaru. U istraživanju u Kragujevcu je učestvovalo više od 200 osoba sa invaliditetom i članova njihovih porodica a zaključci istraživanja su na okruglom stolu predstavljeni pred 30 relevantnih lokalnih aktera u sektoru socijalne zaštite i objavljeni su na [web platformi](#) za osobe sa invaliditetom koja je razvijena u okviru ovog projekta. U Zaječaru je 14 OCD i institucija koje rade u sektoru socijalne zaštite učestvovalo u istraživanju čiji će se rezultati iskoristiti za razvoj lokalnih strategija socijalne zaštite. Pored toga je u okviru tri projekta održano 15 različitih radionica za društveno-psihološko osnaživanje dece i mladih sa teškoćama u razvoju i njihovih roditelja i staratelja, a na njima je učestvovalo 50 ljudi u Čajetini, Kragujevcu i Bojniku. Njima je u okviru raznih tematskih radionica pružena podrška u razvoju različitih psiho-socijalnih veština koje doprinose unapređenju njihove socijalne inkluzije i kvaliteta života.

U Ćupriji je nakratko prekinuto pružanje zdravstvenih usluga stanovnicima seoskih područja nakon otkaza lekara, na čije je mesto angažovan drugi lekar. Pored toga, sprovođenje projekta je moralo da se produži za tri meseca zbog ranije prolongiranog postupka nabavki i izazova u pronalaženju odgovarajućeg medicinskog osoblja.

Nakon dva neuspešna tendera za odabir pružalaca usluga uspostavljanja integrisanih zdravstvenih i usluga socijalne zaštite, opština Babušnica je u saradnji sa Programom odlučila da nabavke podeli u dva posebna postupka kako bi rešila ovaj problem. Tender za sprovođenje obuke zdravstvenih radnika je uspešno sproveden u posebnom postupku, dok je tender za pružanje usluge kućne nege i dalje u toku.

Rešenja za probleme u sprovođenju projekta Bele Palanke su na pomolu, budući da je nakon razmene pisama upozorenja ova LSU obezbedila preostala sredstva za sufinansiranje, dok Program zahteva redefinisane dinamike isplata kako bi obezbedio svoja sredstva i na najmanju moguću meru sveo potencijalne rizike od nenamenskog trošenja sredstava kao u slučaju projekta lokalne infrastrukture. U toku je sprovođenje aktivnosti a šest ličnih pratilaca je angažovano da pruža usluge deci sa teškoćama u razvoju.

Aktivnost 3.3 Podrška aktivnostima vezanim za sprečavanje prevencije i suzbijanje pandemije kovida-19

Ova aktivnost je završena u ranijim izveštajnim periodima.

2.2 Rukovođenje

2.2.1 Upravljanje

Program je tokom ovog tromesečja u cilju uštede vremena sproveo postupak elektronskog glasanja o rezultatima Javnog poziva za projekte poslovne infrastrukture i o objavljivanju Javnog poziva za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju Žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga. Oba predloga su odobrena 10. jula 2023.

Pored toga, Program je predstavnicima Delegacije EU u Srbiji i Ministarstvu za evropske integracije 13. septembra prosledio Nacrt javnog poziva za sprovođenje integralnih projekata proisteklih iz 12 teritorijalnih strategija podržanih kroz program EU PRO Plus a konsultativni sastanak o njemu je održan 27. septembra 2023. Nacrt javnog poziva će tokom oktobra 2023. biti dostavljen na razmatranje svim članovima Upravnog odbora Programa.

Takođe, pokrenuti su razgovori sa Delegacijom EU i Ministarstvom za evropske integracije o mogućnostima da Program podrži neke napore koji se ulažu u saniranju posledica poplava. Program se povezao sa Radnom grupom Vlade RS za koordinaciju aktivnosti na saniranju posledica poplava i pružice podršku nekim pogodnim opštinama.

2.2.2 Koordinacija

Program je učestvovao na konferenciji Unapređenje planiranja lokalnog ekonomskog razvoja kroz međuopštinsku saradnju koju je organizovao Centar za visoke ekonomske studije (CEVES) u saradnji sa Regionalnom razvojnom agencijom JUG. Bio je to prvi od tri događaja koje organizuje platforma „Održivi razvoj za sve“, čiji je cilj podsticanje razmene znanja i iskustava opština i gradova širom Srbije u vezi sa lokalizacijom ciljeva održivog razvoja i njihovog integrisanja u lokalna planska dokumenta. Događaj je okupio predstavnike jedinica lokalnih samouprava Nišavskog, Pirotskog, Zaječarskog, Topličkog i Jablaničkog okruga, institucija na republičkom nivou, kao i razvojnih projekata i agencija i organizacija civilnog društva. Aktivnosti Programa vezane za ISTD predstavljene su na panelu posvećenom primerima dobre i/ili alternativne prakse u planiranju održivog razvoja.

Sektor EU PRO Plusa za razvijanje kapaciteta učestvovao je na javnom forumu tokom Nedelje arhitekture održanom 27. septembra na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu sa prezentacijom „Testiranje instrumenata integralnog teritorijalnog razvoja u Srbiji – strategije i projekti“.

Program je tokom četiri posete visokih zvaničnika DEU sarađivao na organizaciji sastanaka sa organizacijama civilnog društva sa Beogradskom otvorenom školom (BOŠ) koja sprovodi projekat „EU Resurs centar za civilno društvo u Srbiji“ koji finansira EU, kao i sa Programom koji sprovodi UNOPS pod nazivom „Podrška Evropske unije socijalnom stanovanju i aktivnoj inkluziji“ (EU SHAI). Program je nastavio redovno da sarađuje i koordinira aktivnosti sa EU Info centrom u vezi sa medijskom promocijom projekata čije sprovođenje finansira EU i terenskim posetama predstavnika DEU.

Program je 4. avgusta 2023. održao orijentacioni sastanak radi obezbeđivanja kvalitetne podrške pripremi predloga projekata za Javni poziv za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju Žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga i delotvorne koordinacije aktivnosti sa drugim inicijativama koje sprovode Ministarstvo privrede, Agencija za razvoj i Regionalne razvojne agencije (RRA). Predstavnici devet RRA su učestvovali u ovom događaju, njih šest uživo a troje preko onlajn platforme.

2.2.3 Ljudski resursi

Tokom izveštajnog perioda je popunjeno radno mesto saradnika/ce u sektoru za razvijanje kapaciteta. Sektor za mala i srednja preduzeća je na određeno vreme angažovao službenika i saradnika da zamene privremeno odsutne kolege.

Program je nastavio da posvećuje pažnju oceni rada zaposlenih sa kojima je tokom jula i avgusta razgovarano o ostvarivanju ranije postavljenih ciljeva na polugodišnjem nivou. Razgovarano je o njihovom angažovanju, doprinosu, ostvarenim rezultatima i ograničenjima sa kojima su se susreli a rezimei diskusija su uneti u odeljak Komentari u okviru onlajn alatke za ocenu kvaliteta rada.

Kada je reč o učenju i razvoju, tim Programa je prošao WebEx obuke o raznim temama vezanim za njihova radna mesta.

2.2.4 Javne nabavke i bespovratna sredstva

EU PRO Plus pretežno koristi metodologiju za dodelu bespovratnih sredstava zahvaljujući kojoj korisnici stižu „vlasništvo“ nad projektima dok Program zadržava uloge praćenja i savetovanja. Jedinica za administriranje bespovratnih sredstava (eng. GAU) je tokom trećeg tromesečja 2023. godine izdala 17 ugovora o dodeli bespovratnih sredstava (eng. GSA) i pružila administrativnu podršku za upravljanje njima. Ukratko, administriranje GSA tokom drugog tromesečja 2023. obuhvatalo je:

- obradu 54 zahteva za plaćanje,
- proveru 39 finansijskih izveštaja,
- registraciju i ažuriranje 12 GSA za PDV kod Poreske uprave,
- obradu 18 rebalansa budžeta i/ili vremenskih produženja.

GAU je pored toga sprovela administrativno zaključivanje i verifikaciju finansijskih izveštaja četiri projekata GSA (objavljenih 2022. godine) za povećanje konkurentnosti i otpornosti MSP i njihovu sposobnost da se oporave od negativnog uticaja pandemije covid-19 kroz podršku koju su pružile korisničke OPP.

Prateći potrebe projekata, UNOPS je sproveo 14 različitih postupaka nabavki za kupovinu raznih dobara i usluga. Što se tiče nabavki vezanih za covid-19, još uvek je u toku održavanje prethodno isporučenih uređaja za dezinfekciju i približavamo se trećoj isplati a prekontrolisano je 1.488 od 2.000 uređaja za dezinfekciju. U odnosu na vrednost postupka, njegov karakter i složenost zahteva, UNOPS je sproveo sledeće postupke prikupljanja ponuda:

- Jedan postupak kupovine odnosno nabavke male vrednosti do 5.000,00 USD licence Adobe - Creative Cloud All Apps za timove.
- Jedan zahtev za dostavljanje ponuda programa obuke studenata i mladih novinara pokrenut je u septembru.
- 12 postupaka vezanih za zahteve za ponudu usluga vezanih za organizaciju različitih događaja (7 info-sesija, jedna studijska poseta, orijentacioni sastanak za regionalne razvojne agencije, table za potrebe obezbeđivanja vidljivosti na projektnim lokacijama, usluga medijske promocije).

2.2.5. Finansije

Glavni finansijski pokazatelji su sledeći⁸:

⁸ Iako ove brojke pružaju kvalitetan uvid u potrošnju Programa, konačne cifre navode se samo u finansijskim izveštajima Programa.
www.euproplus.org.rs

- Ukupno izvršenje budžeta Programa EU PRO Plus na dan 30. septembra 2023, iznosilo je 20.693.036,90 EUR odnosno 51,73 % budžeta Programa.
- Izvršenje u trećem tromesečju 2023. iznosilo je 2.828.949,14 EUR.
- Predviđeno izvršenje za naredni izveštajni period je 2.415.954,92 EUR.

3. RIZICI I OTVORENA PITANJA

Program je proaktivno upravljao rizicima i otvorenim pitanjima tokom ovog tromesečja. U nastavku je dat kratak prikaz trenutnog skupa otvorenih pitanja i rizika koji utiču na Program:

- **Najava lokalnih izbora i ostavke predsednika opština koje će uslediti nakon njihovog raspisivanja mogu da ugroze blagovremeno sprovođenje nekih aktivnosti Programa.** Iako većina LSU funkcionise bez prekida, postoje naznake da može doći do zaustavljanja ili kašnjenja u radu lokalne uprave usled čega ona neće biti u stanju da pruža neophodnu podršku pokretanju i sprovođenju aktivnosti Programa. Naime, neki od ključnih koraka u postupku prijavljivanja za predstojeći Javni poziv za sprovođenje integralnih projekata obuhvataju odobrenje lokalnih organa vlasti, kao i funkcionisanje veća za razvoj, čiji su članovi, između ostalog, i predsednici opština/gradonačelnici. Pored toga, lokalne skupštine u nekim LSU treba da podrže sufinansiranje nedavno ugovorenih projekata poslovne infrastrukture, a one u nekim od programskih LSU ne održavaju sednice redovno ili ih čak uopšte ne održavaju. Program pomno prati situaciju i rešava otvorena pitanja kako se pojavljuju.
- **Nepovoljni vremenski uslovi bi mogli da ugroze blagovremeno sprovođenje nekih podržanih infrastrukturnih projekata.** Kada je reč o nedavno odobrenim projektima poslovne infrastrukture i okončanju preostalih projekata lokalne infrastrukture, možda će biti potrebno produžiti sprovođenje nekih aktivnosti koje u velikoj meri zavise od vremenskih uslova. Program će kontinuirano pratiti dinamiku realizacije i predlagati odgovarajuće mere, poput produžetka roka.
- **Dinamika realizacije nekih aktivnosti može biti ugrožena.** Produženi i ponavljani postupci tendera izazvali su kašnjenja u ugovaranju radova u nekoliko LSU, što može dovesti do potrebe produženja rokova za realizaciju. Pored toga, u nekim slučajevima je došlo do kašnjenja LSU u sprovođenju akcionih planova zbog kašnjenja odabranih izvođača građevinskih radova. Stoga postoji opasnost da Sjenica, Niš, Čuprija, Bosilegrad, Mionica i Golubac možda neće biti u stanju da u utvrđenom roku sprovedu sve aktivnosti za koje su im odobrena sredstva. Ako se ovaj rizik materijalizuje, Program će izdati amandmane na GSA kojima će biti propisano produženje rokova kako bi se obezbedilo dovoljno vremena za završetak svih projektnih aktivnosti.

4. KVALITET

Program kontinuirano sprovodi postupke upravljanja kvalitetom utvrđene u programskoj Strategiji upravljanja kvalitetom, čime osigurava planiranje, kontrolu i obezbeđenje kvaliteta.

Preko evalucionog upitnika su prikupljene povratne informacije o sprovedenoj studijskoj poseti Italiji od učesnika, koji su obuhvatali predstavnike Ministarstva za evropske integracije, lokalnih samouprava i regionalnih razvojnih agencija. Utisci učesnika bili su veoma pozitivni a oni su u proseku poseti dali ocenu 4,89 od 5.

Kada je reč o procesu razvoja teritorijalnih strategija, učesnici su takođe pozitivno ocenili dve sprovedene obuke – obuka o prioritetnim oblastima intervencije je dobila ocenu 4,58 a obuka o upravljanju, sprovođenju praćenju i evaluaciji teritorijalnih strategija ocenu 4,25.

Program je tokom izveštajnog perioda podržao 16 LSU u otvaranju namenskih računa za sprovođenje projekata poslovne infrastrukture i pregledao i odobrio dokumentaciju pripremljenu za prenos prve tranše sredstava. Tim Programa je takođe sproveo uvodne posete deset LSU kako bi ih obavestio o postupcima predviđenim metodologijom upravljanja bespovratnim sredstvima i o uspostavljanju kontrolnog mehanizma. Sve LSU kojima su odobrena sredstva su dobile uputstva o pripremi i podnošenju akcionih planova koji će služiti za merenje napretka u realizaciji aktivnosti i zatim podnošenju Programu na odobrenje celokupne dokumentacije o nabavkama i ugovorima, kao i finansijske dokumentacije. Program je pripremio poseban mehanizam za praćenje statusa sprovođenja projekata i uspostavio je sistem upravljanja dokumentima za pohranjivanje dokaza o tekućim i sprovedenim aktivnostima i relevantnim promenama.

Program pored toga kontinuirano ulaže napore usmerene na podršku završetku građevinskih radova predviđenih ugovorima o bespovratnim sredstvima za projekte lokalne infrastrukture. Tokom ovog kvartala je pregledao i formalizovao dva zahteva za reviziju budžeta u odgovoru na promene u projektima Mionice i Krupnja, odobrio je sedam izveštaja o međuciljevima, te potvrdio ispunjenost uslova za isplatu druge tranše. Program je sproveo 57 poseta aktivnim gradilištima kako bi obezbedio ispunjenost uslova vezanih za kvalitet i bezbednost, pomažući LSU u rešavanju tehničkih, finansijskih i ugovornih izazova. To je dovelo do formalne predaje sedamnaest sprovedenih infrastrukturnih intervencija tokom izveštajnog periodu i izdavanja pozitivnih izveštaja o tehničkom prijemu, kojima se potvrđuje usaglašenost sa Zakonom o planiranju i izgradnji i relevantnim pravilnicima, pri čemu nije registrovana nijedna nezgoda na radu koja je za posledicu imala povredu.

5. ODRŽIVOST

Aspekt održivosti je u teritorijalnim strategijama prepoznat u inkorporiranim aspektima upravljanja, sprovođenja i praćenja i evaluacije. Ovaj pristup predviđa uspostavljanje jedinice za koordinaciju projekata za sprovođenje teritorijalne strategije i mehanizama za praćenje i evaluaciju. Ovaj će pristup dodatno biti razvijen u dodatnim konsultacijama sa lokalnim i regionalnim akterima.

Program je u avgustu 2023. godine organizovao sastanak i posete Svratištu za decu koja žive ili rade na ulicama u Beogradu i socijalnom preduzeću „Kafe-bar 16“, kojima upravlja Centar za integraciju mladih (CIM). Sastanak je održan u cilju razmene znanja o uspostavljanju, upravljanju i održivosti usluge svratišta koju je u Nišu pokrenuo Centar za devojke u okviru projekta jačanja socijalnih usluga.

Svih 37 tekućih projekata lokalne infrastrukture inkorporiraju sva tri elementa održivosti, čime doprinose socijalnoj održivosti putem unapređenja uslova rada u javnim objektima i uslova života lokalnog stanovništva, ekološkoj održivosti kroz unapređenje energetske efikasnosti, ozelenjavanje, mere upravljanja otpadom i otpadnim vodama korišćenje obnovljivih izvora energije čime se smanjuju negativni efekti na prirodu uz potonji doprinos ekonomskoj održivosti od ostvarenih ušteda u okviru pojedinačnih projekata. Socijalni efekat se takođe može meriti preko broja neposrednih korisnika koji bi imali koristi od aktivnosti Programa nakon završetka projekata, dok će se ekološka i ekonomska održivost kvantifikovati u godinama koje slede kao rezultat praćenja smanjenja CO₂ i računa za struju nakon okončanja projekata i njihovog poređenja sa vrednostima pre intervencije.

Tokom izveštajnog perioda su takođe ocenjeni predlozi projekata podneti u okviru Javnog poziva za projekte poslovne infrastrukture i predložen je konačan spisak 18 projekata, koji bi trebalo da dovedu do smanjenja nezaposlenosti i doprinesu ekonomskoj održivosti podržanih LSU i susednih teritorija, kao i da unaprede društveni i ekonomski status građana.

Ovo tromesečje je takođe predstavljalo priliku za rezimiranje ključnih pokazatelja učinka u odnosu na Plan upravljanja održivošću i teme vezane za ekonomski efekat, prisustvo na tržištu, zdravlje i bezbednost i energetiku.

Ekonomski efekat se ne može još izmeriti budući da su projekti 116 MSP i dalje u toku a 81 MSP je primilo svu opremu, dok je njih osam primilo deo opreme a ostalim MSP oprema još nije isporučena. Zahvaljujući ovim bespovratnim sredstvima su otvorena 153 radna mesta, pri čemu su na 92 (ili 60%) radna mesta

zaposlene žene. Pored toga, 46 MSP su sprovela svoje aktivnosti CSR od kojih je ukupno 4.200 ljudi imalo koristi. Devet od 16 projekata OPP se i dalje sprovode dok je preostalih sedam već potpisalo sporazume o donaciji.

Kada je reč o prisustvu na području delovanja, Program je primio 984 prijave za sredstva koja premašuju 61 miliona evra na sedam sprovedenih javnih poziva, pri čemu jedan javni poziv za dostavljanje predloga tek treba da bude objavljen. Program trenutno ima 12 aktivnih gradilišta iz javnog poziva za projekte lokalne infrastrukture i ni na jednom od njih nije došlo do nezgode budući da se preduzimaju mere zdravlja i bezbednosti na radu i Program ih aktivno nadzire.

6. MEĐUSEKTORSKE TEME:

Dobro upravljanje, rodna ravnopravnost, socijalna inkluzija, zaštita životna sredine i klimatske promene i digitalizacija

Program je tokom izveštajnog perioda obezbedio jednake mogućnosti i zastupljenost žena u aktivnostima jačanja kapaciteta koje se odnose na izradu teritorijalnih strategija. Obavljene studijske posete i radionice/obuke ukazuju na kontinuitet u adekvatnoj zastupljenosti žena, budući da su žene činile 60 odnosno 65 odsto članica grupe koja je posetila Grčku odnosno Italiju.

Aspekti socijalne inkluzije i rodne ravnopravnosti su u fokusu aktivnosti usmerenih na unapređenje socijalnih usluga, gde je više od 4.700 ljudi do sada imalo neposredne koristi od 20 projekata. Od njih 4.700, 63% su žene a 4.300 su pripadnici marginalizovanih grupa, uključujući 250 dece sa teškoćama u razvoju i odraslih osoba sa invaliditetom.

Na 92 od 153 (60%) novih radnih mesta su zaposlene žene što dokazuje da podsticaji za rodnu ravnopravnost u evaluacionim kriterijumima za izbor primalaca bespovratne pomoći mogu da budu delotvorni.

Program nastoji da dodatno unapredi rodnu ravnopravnost preko Javnog poziva za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga – 75 od 108 (69,4%) prijave su podnele žene.

Nakon završetka svih infrastrukturnih radova u Lebanu, LSU sprovodi sve aktivnosti vezane za tehnički prijem objekta i izdavanje upotrebne dozvole. Objekat će potom biti predat Centru za socijalni rad koji treba da podnese zahtev za licencu za rukovođenje dnevnim centrom za 85 dece i mladih sa teškoćama u razvoju..

U Žagubici je korisnicima ambulante u Krepoljinu pre radova na rekonstrukciji objekta podeljen upitnik o zadovoljstvu uslugama a tokom sledećeg izveštajnog perioda će biti sprovedena još jedna takva anketa kako bi se izmerio efekat realizovane aktivnosti. Istovremeno sa građevinskim radovima je Upravni odbor ovog zdravstvenog centra sačinio i usvojio dva važna pravilnika – jedan o postupanju prema pacijentima koji boluju od kovida a drugi o postupanju prema pacijentima iz ugroženih kategorija stanovništva.

7. KOMUNIKACIJE I VIDLJIVOST

Tim za komunikacije je organizovao četiri dvodnevne posete za šefa Odeljenja za saradnju DEU, koje su uključile 19 lokalnih samouprava: Lebane, Leskovac, Vladičin Han i Veliku Planu (26. i 27. jula); Šabac, Ljuboviju, Užice i Kraljevo (2. i 3. avgusta); Čupriju, Aleksinac, Surdulica, Bosilegrad i Niš (9. i 10. avgusta); i Žagubicu, Zaječar, Knjaževac, Sokobanju, Paraćin i Svilajnac (16. i 17. avgusta).

Delegacija je ukupno učestvovala u 24 sastanka, uključujući strateške diskusije sa 19 predsednika opština/gradonačelnika, ministrom bez portfelja Novicom Tončevim i direktorima tri RRA. Posećena su 33 projekta, od kojih se njih 25 sprovodi(lo) u okviru inicijativa EU PRO, EU PRO Plus i Evropskog PROGRES-a. Pripremljeni su relevantni dokumenti za brifing i materijali za medije, tj. četiri najave i osam saopštenja. Program je prilikom organizacije poseta sarađivao sa drugim organizacijama i projektima koje finansira EU, uključujući projekat EU SHAI koji sprovodi UNOPS kao i BOŠ, koja je organizovala četiri sastanka sa predstavnicima OCD. EU Info centar je efikasno distribuirao medijske materijale.

Izdata su još tri saopštenja u cilju promovisanja rezultata Javnog poziva za projekte poslovne infrastrukture i najave Javnog poziva za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga, kao i info sesije o njima, nakon čega je za svaku od sedam organizovanih sesija izdata posebna najava za medije. Pored toga je organizovano davanje izjave menadžera Programa o ovom javnom pozivu na nacionalnom javnom servisu, Radio Televiziji Srbije. Kolektivni naponi, uključujući posetu predstavnika DEU i ostale aktivnosti Programa, su rezultirali u objavljivanju čak 535 medijskih priloga, od kojih je njih 185 (34%) objavljeno u medijima sa nacionalnom pokrivenošću; 230 priloga se odnosilo na posete predstavnika DEU projektima na lokalnom nivou.

Pored toga, promocija Javnog poziva za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga na digitalnim medijima od 18. avgusta do 1. septembra 2023. imala je za rezultat 363.176 utisaka na Facebooku i doprla je do 214.918 ljudi, dok je video reklama na Instagramu imala 324.461 utisaka i doprla do 212.549 ljudi. Kampanja na YouTube-u je za rezultat imala 212.667 pregleda, 524 klikova i 39.601 utisaka. Ova aktivnost je promovisana i kroz štampani materijal – 3.650 letaka i 180 postera - koje je Program izradio, štampao i distribuirao a Tim za komunikacije je podržao i pripremu tri sesije obuke kako bi pomogao podnosiocima prijave tokom postupka prijavljivanja.

Internet stranica Programa je tokom celog izveštajnog perioda predstavljala osnovni izvor informacija za sve zainteresovane strane a broj poseta je porastao na 19.870, od čega je bilo 13.809 jedinstvenih poseta stranicama posvećenim javnim pozivima.

Prisustvo Programa na društvenim mrežama je ostalo isto - 19.188 pratilaca na Facebooku, 3.132 pratilaca na Instagramu i 1.182 pratilaca na Twitteru. Na internet stranici Programa je postavljeno 11 priča a 23 nova video priloga o aktivnostima Programa su postavljena na YouTube kanal, dok je njih 20 postavljeno na internet stranici Programa. Pored toga, na internet stranici je postavljen spisak odobrenih projekata poslovne infrastrukture i ažurirani su profili LSU, kojima su dodati najnoviji statistički podaci.

Tender obuke za studente i mlade novinare objavljen je 1. septembra a 19. septembra je organizovana jedna info-sesija na kojoj su učestvovala tri potencijalna ponuđača.

Pored četiri dokumenata za brifing za DEU o terenskim posetama, Program je za DEU pripremio i tri pregleda projekata u Bujanovcu, Preševu i Novom Pazaru i doprineo i podržao koordinaciju terenske posete regionalnog savetnika za upravljanje i nadzor, regionalnog savetnika za infrastrukturu i upravljanje projektima, višeg savetnika za regionalna partnerstva i regionalnog stručnjaka Šapcu, tokom koje su obišli dva EU PRO projekta i jedan EU PRO Plus projekat.

8. POUKE

Program je tokom ovog tromesečja izvukao nekoliko pouka, od kojih su sledeće najvažnije:

Sredstva za izradu i postavljanje stojeće table za infrastrukturne projekte uvek treba predvideti u okviru obaveza vezanih za vidljivost i one treba da ostanu u nadležnosti LSU koje treba da ih održavaju dogovoreni period vremena. Ova praksa bi rasteretila budžet Programa i obezbedila vidljivost projekta i nakon okončanja Programa.

Organizovanje vanrednih poseta pre dodele bespovratne pomoći u slučajevima u kojima proces traje duže www.euproplus.org.rs

no što se očekivalo. U slučaju da postupak dodele bespovratne pomoći subjektima koji su se prijavili na Javni poziv traje duže nego što se očekivalo, Program treba da razmotri vanredne terenske posete potencijalnim primaocima bespovratne pomoći kako bi utvrdio da li se opisani status u prijavi razlikuje od stvarnog statusa na terenu.

Podsticanje rasta MSP je od ključnog značaja za ekonomski razvoj u izrazito nedovoljno razvijenim LSU. Međutim, usled veoma niskog nivoa ekonomske aktivnosti, potrebno je na najmanju moguću meru svesti ograničenja učešća na javnim pozivima za predloge projekata kako bi se obezbedio dovoljan broj potencijalnih kandidata.

9. SLEDEĆI IZVEŠTAJNI PERIOD⁹

Sledi spisak ključnih međuciljeva za naredni period:

Rezultat 1. Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta ITI

- Aktivnost 1.1 Procena mogućnosti zamene Modula I obuke za MEI novim modulom obuke i opcije za modul IV
- Aktivnost 1.1 Sprovođenje postupka angažovanja nacionalnih pravnih stručnjaka za analizu srpskog pravnog okvira za ISTD
- Aktivnost 1.1 Potvrditi potrebe vezane za izradu IT alata sa MEI i DEU i pokrenuti njihov razvoj
- Aktivnost 1.1 Obezbediti javno učešće tokom postupka javnih konsultacija o teritorijalnim strategijama i okončanje rada na strategijama nakon dobijanja komentara te njihovo usvajanje.
- Aktivnost 1.2 Sprovođenje Modula IV plana jačanja kapaciteta
- Aktivnost 1.3. Dobiti odobrenje kriterijuma Javnog poziva za pilot projekte proistekle iz teritorijalnih strategija, objaviti poziv i sprovesti info sesije

Rezultat 2. Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama

- Aktivnost 2.1 Praćenje realizacije 16 potpisanih GSA o projektima poslovne infrastrukture
- Aktivnost 2.1 Podrška pokretanju i praćenje aktivnosti javnih nabavki.
- Aktivnost 2.2 Završetak 90% grantova MMP.
- Aktivnost 2.2 Završetak administrativnog zaključenja svih OPP grantova
- Aktivnost 2.2 Završetak evaluacije prijave na Javni poziv za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga i priprema ugovora o grantovima

Rezultat 3. Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama

- Aktivnost 3.1 Nastavak praćenja sprovođenja 37 projekata lokalne infrastrukture: praćenje okončanja postupaka javnih nabavki i pokretanja radova u okviru GSA u Bujanovcu. Praćenje sprovođenja infrastrukturnih radova u preostalim 12 LSU i sprovođenja mekih mera u okviru 30 GSA. Pokretanje zaključenja projekata u okviru najmanje 5 GSA.
- Aktivnost 3.2 Okončanje i administrativno zaključenje devet projekata o socijalnim uslugama i redovno praćenje sprovođenja preostalim 11 tekućih projekata, isplata sredstava po ostvarenju međuciljeva iz ugovora
- Aktivnost 3.3 Aktivnost završena

Aktivnosti Programa u oblasti komunikacija

- Sprovođenje likovnog konkursa za Kalendar za 2024. godinu
- Odabir implementacionog partnera koji će sprovesti obuku studenata i omladinskih medija
- Planiranje i organizacija poseta na visokom nivou lokacijama projekata
- Razvoj opštih i tematskih pregleda ostvarenih rezultata
- Objavljivanje Biltena Programa

⁹ Plan rada EU PRO Plus za period od 1. oktobra do 31. decembra 2023. dostupan je u Aneksu V, Prilog 5.1.

MLO – napredak u odnosu na pokazatelje

Legenda

	Aktivnost sprovedena, a rezultati ostvareni u skladu sa utvrđenim ciljevima
	Aktivnost napreduje u skladu sa planom
	Aktivnost se odvija uz kašnjenje koje je pod kontrolom
	Aktivnost je kritična

Objektivno proverljivi pokazatelji	Objektivno proverljivi pokazatelji - cilj	Napredak ostvaren tokom izveštajnog perioda
Opšti cilj: Doprineti društveno-ekonomskom razvoju, prosperitetu i socijalnoj koheziji društva u Srbiji	Mesto na rang listi Svetske banke o uslovima poslovanja - 74	Nije dostupno. Svetska banka je prestala da objavljuje izveštaj o uslovima poslovanja.
	Mesto na listi Indeksa globalne konkurentnosti - 69	Svetski ekonomski forum je prekinuo objavljivanje uporednog rangiranja zemalja prema Indeksu globalne konkurentnosti za vreme turbulentnog perioda izazvanog pandemijom kovida 19.
SO1. Smanjiti društveno-ekonomske razlike u dva regiona u Srbiji	BDP u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije i broj nezaposlenih - 20 % / 101.760	Udeo Regiona Šumadije i Zapadne Srbije u nacionalnom BDP-u opao je za 0,7% na 18,7% u 2021. godini. Tokom 2022 je u Regionu Zapadne Srbije bilo 92.900 nezaposlenih, što je za 12,3% manje nego u referentnoj 2019. godini.
	BDP u Regionu Južne i Istočne Srbije i broj nezaposlenih - 14,2% / 83.712	Udeo Regiona Južne i Istočne Srbije u nacionalnom BDP-u povećan je za 1,7% na 15,3% u 2021. godini. Tokom 2022. je u ovom regionu bilo 73.000 nezaposlenih, što je za 16,2% manje nego u referentnoj 2019. godini.
REZULTAT 1		
Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta ITI		
Rezultat 1. Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta integralnog i održivog teritorijalnog razvoja (ISTD)	OC 1.1 Broj usvojenih strategija integralnih teritorijalnih investicija (ITI) i održivog urbanog razvoja (SUD) i broj LSU obuhvaćenih ovim strategijama (odgovara IPA PF 2.11) – Najmanje 15 strategija kojima će biti obuhvaćeno najmanje 35 LSU	Program pruža tehničku podršku 12 teritorija kojima je obuhvaćena 31 LSU a koje su odabrane za razvoj teritorijalnih strategija u postupku po javnom pozivu. Tekstovi strategija su sačinjeni i slede javne konsultacije o njima.
	OC 1.2 Otpočelo sprovođenje najmanje 80 odsto usvojenih strategija SUD i ITI sa najmanje tri različita izvora finansiranja - najmanje 12 (sredina 2024. godine)	Razvijen je Javni poziv za sprovođenje integralnih projekata proisteklih iz teritorijalnih strategija i planira se njegovo objavljivanje u narednom kvartalu.

Rezultat 2 Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama	OC 2.1 Broj otvorenih ili radnih mesta čije je otvaranje omogućeno – najmanje 300 (2023. godina)	MMP koja su dobila bespovratnu pomoć su otvorila 153 radna mesta, pri čemu su na 92 radna mesta zaposlene žene.
	OC 2.2 Broj početnika u poslovanju i MMP koja su imala koristi - 500 (2023. godina)	Ukupno 512 MMP je podržano preko aktivnosti koje sprovodi 16 OPP, dok je u toku sprovođenje 114 projekata MMP kojima je odobrena bespovratna pomoć. Pored toga je sproveden Javni poziv za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih kroz nabavku opreme i uvođenje usluga i u toku je postupak odabira.
	OC 2.3 Broj i finansijska vrednost započetih ulaganja u industriju i omogućenih usluga – najmanje šest investicija vrednih najmanje 25 miliona EUR (sredina 2024. godine)	Tokom ovog kvartala je odobrena bespovratna pomoć za 16 projekata podnetih u okviru javnog poziva za projekte poslovne infrastrukture. Ovi bi projekti trebalo da omoguće privlačenje investicija vrednih 300 miliona EUR.
Rezultat 3: Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama	OC 3.1 Broj ljudi koji imaju koristi od unapređenih javnih objekata/usluga - – najmanje 35.000 (2023. godina)	Više od 97.000 lica ima koristi od unapređenja uslova koji se odnose na kulturnu, obrazovnu, sportsku i zdravstvenu infrastrukturu u okviru 24 realizovana projekata, među kojima je 8 sprovedeno u trećem kvartalu 2023.
	OC 3.2 Broj uvedenih ili unapređenih socijalnih usluga koje pružaju OCD i/ili LSU - najmanje 15	Do sada je pokrenuto i/ili unapređeno više od 20 socijalnih usluga u 22 LSU, što je omogućilo bolji pristup uslugama obrazovanja i zdravstvene i socijalne zaštite za više od 4.300 ugroženih građana.
	OC 3.3 Broj ljudi koji imaju koristi od unapređenih zdravstvenih usluga u vezi s prevencijom i oporavkom od Kovida-19 - najmanje 300.000 (2022. godina)	Ova aktivnost je uspešno završena. Podršku su dobila 23 zdravstvena centra u cilju unapređenja usluga u vezi sa prevencijom i oporavkom od kovida 19, čime je omogućeno pružanje preko 2.645.000 zdravstvenih usluga vezanih za kovid 19. Isporučeno je 5.000 uređaja za dezinfekciju, 60.000 litara tečnosti za dezinfekciju i 41 kontejner za trijažu pacijenata.
Aktivnost 1.1 Jačanje nacionalnih kapaciteta za uvođenje integralnog teritorijalnog razvoja	Broj lica na republičkom nivou koja su prošla obuku - 40 (sredina 2023. godine)	Na republičkom nivou je do sada obuku prošlo 38 lica.
	Utvrđeni predlozi za regulatore i uveden procesni okvir koji će omogućiti pripremu modela EU za	Pripremljena je Usporedna analiza država članica EU.

	teritorijalno planiranje (kraj 2024. godine)	Pripremljen je sadržaj i struktura studije o nacionalnom modelu za ISTD. Započeta je izrada izveštaja sa pregledom studija slučaja država članica EU, koji se odnosi na kapacitete potrebne za upravljanje teritorijalnim mehanizmima.
	Uvedeni pristupi praćenju, izveštavanju i evaluaciji u vezi sa modelom ISTD (2022. godina)	Utvrđen je okvir pokazatelja ostvarenja ciljeva radi praćenja, izveštavanja i evaluacije teritorijalnih strategija
	Broj kreiranih ili unapređenih alata – najmanje jedan (2022. godina)	Sačinjen je revidirani koncept potencijalnog IT alata i OPZ za ISTD platformu za umrežavanje.
Aktivnost 1.2 Unapređenje kapaciteta opština i regionalnih razvojnih agencija za uvođenje koncepata integralnog teritorijalnog planiranja	Broj LSU i RRA koje će imati koristi od intervencija – najmanje 80 odsto (sredina 2023. godine)	85,9 odsto LSU i RRA koje su imale koristi od procesa jačanja kapaciteta (85 LSU i 11 RRA je učestvovalo u aktivnostima obuke u okviru Modula I i u delu Modula II Programa za izgradnju kapaciteta – ukupno 1.416 lica)
	Broj stanovnika obuhvaćen strategijama SUD i ITI – najmanje dva miliona (kraj 2022. godine)	Oko 1,6 miliona ljudi živi na teritorijama kojima je pružena podrška za izradu teritorijalnih strategija.
Aktivnost 1.3 Sprovođenje aktivnosti koje doprinose društveno-ekonomskom rastu, predviđenih strategijama integralnog teritorijalnog planiranja	Broj integralnih projekata proisteklih iz strategija ISTD čije je sprovođenje podržano – najmanje 15 (sredina 2024. godine)	Razvijen je Javni poziv za sprovođenje integralnih projekata proisteklih iz teritorijalnih strategija koji treba da bude objavljen u narednom kvartalu.
REZULTAT 2 Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama		
Aktivnost 2.1 Razvoj poslovne infrastrukture i usluga vezanih za poslovanje na lokalnom nivou	Broj podržanih projekata poslovne infrastrukture - 16 (2024)	Potpisano je 16 GSA sa LSU kojima je odobrena bespovratna pomoć u okviru Javnog poziva za projekte poslovne infrastrukture a sredstva su odobrena za još dva predloga projekta.
	Broj LSU podržanih da unaprede najmanje jednu uslugu vezanu za poslovanje - 10 (2024. godina)	Sprovođenje ove aktivnosti je obustavljeno a opredeljena sredstva će biti preusmerena na druge aktivnosti.
Aktivnost 2.2 Povećanje konkurentnosti i održivosti preduzeća koje doprinosi ekonomskoj stabilnosti lokalnih zajednica	Broj podržanih početnika u poslovanju, preduzetnika i preduzeća - 100 (2022. godina)	U toku je sprovođenje GSA potpisanih sa 114 MMP za nabavku nove opreme i uvođenje usluga. Ukupno 112 MMP je sprovelo postupak javnih nabavki a oprema je isporučena njih 89.

	Broj podržanih mladih preduzetnika i preduzetnica - najmanje 50 (2022. godina)	Do isteka roka za prijavljivanje na Javni poziv za podršku početnicima u poslovanju i samozapošljavanju žena i mladih je podneto 108 prijava.
	Broj ljudi koji su imali koristi od aktivnosti stručnog usavršavanja - 200 (2022. godina)	Sprovedenje ove aktivnosti je obustavljeno a opredeljena sredstva će biti preusmerena na druge aktivnosti
	Broj podržanih OPP projekata - 10 (2022. godina)	16 projekata OPP je podržano, a projektne aktivnosti su sprovedene.
REZULTAT 3		
Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama		
Aktivnost 3.1 Razvoj i unapređenje infrastrukture koja doprinosi poboljšanom kvalitetu života	Broj realizovanih projekata socijalne infrastrukture - najmanje 30 (2022. godina)	Od 37 projekata koji se sprovode, u 24 projekta su završeni građevinski radovi (8 projekata tokom trećeg kvartala), u 12 LSU su aktivna gradilišta, za jedan projekat je završen tender a za jedan je postupak u toku. Izmenjeni su i dopunjeni GSA sa Mionicom i Krupnjem kako bi bile zabeležene promene u budžetu
Aktivnost 3.2 Podrška javnim institucijama, uključujući institucije socijalne zaštite, da unaprede socijalne usluge i pripremljenost za vanredne situacije	Broj podržanih projekata OCD u vezi sa socijalnim uslugama - 20 (2023. godina)	Jedan projekat za jačanje socijalnih usluga je završen a realizacija 19 projekata je u toku. Pored ranije pokrenutih i unapređenih usluga, u šest LSU su započete i/ili unapređene četiri nove socijalne usluge.
Aktivnost 3.3 Podrška aktivnostima vezanim za sprečavanje i suzbijanje pandemije kovid 19	Broj zdravstvenih centara kojima je pružena podrška da unaprede usluge vezane za sprečavanje i oporavak od oboljenja kovid 19 - najmanje 20 (2022. godina)	Ova aktivnost je uspešno završena. Podržana su 23 zdravstvena centra da unaprede usluge vezane za sprečavanje i oporavak od oboljenja kovid 19 .

ANEKSI

Anex I Poboljšano planiranje razvoja

Aneks I Prilog 1_ Izveštaj o studijskoj poseti Grčkoj

Aneks I Prilog 2_ Izveštaj o studijskoj poseti Italiji

Aneks I Prilog 3_ Izveštaj o obuci u prioriternim oblastima i strateškim projektima

Aneks I Prilog 4_ Izveštaj o obuci u upravljanju, sprovođenju, praćenju i evaluaciji

Aneks I Prilog 5_ Potencijalni izvori finansiranja

Aneks II Unapređen ekonomski rast

N/P

Aneks III Unapređena socijalna infrastruktura i socijalna kohezija

Aneks III Prilog 1_ Status PLI u trećem tromesečju 2023. godine

Aneks IV Komunikacije

Aneks IV Prilog 1 Pregled komunikacijskih aktivnosti Programa EU PRO Plus

Aneks V Upravljanje Programom

Aneks V Prilog 1 Plan rada EU PRO Plus za četvrto tromesečje 2023. godine